

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ МИКОЛАЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМ. В.О.СУХОМЛИНСЬКОГО»**

**ЦИКЛОВА КОМІСІЯ ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНОГО
ТА ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАПРЯМУ ПІДГОТОВКИ**

**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ
«ГРОШІ ТА КРЕДИТ»**

освітньо-професійний ступінь	<u>фаховий молодший бакалавр</u>
галузь знань:	<u>07 Управління та адміністрування</u>
спеціальності:	<u>072 Фінанси, банківська справа та страхування</u>

Розробник: Подгорна Алла Олександрівна, викладач циклової комісії економіко-гуманітарного та загальноосвітнього напрямку підготовки

(підпис)

Подгорна А.О.
(прізвище та ініціали)

Програма затверджена на засіданні циклової комісії економіко-гуманітарного та загальноосвітнього напрямку підготовки.

Протокол № 8 від «30» серпня 2022 року

Голова циклової комісії

(підпис)

Мікрюкова К.О.
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено навчально-методичною комісією коледжу

Протокол від «31» серпня 2022 року № 1

Голова навчально-методичної комісії

(підпис)

Сахарова О.М.
(прізвище та ініціали)

Вступ

Гроші – це продукт цивілізації і, одночасно, об’єктивна реальність, яка є однією з умов її розвитку, прогресу.

Дисципліна «Гроші та кредит» вивчає грошові та кредитні відносини ринкової економіки. Вона має на меті формування системи базових знань з теорії грошей та кредиту, засвоєння закономірностей функціонування грошового ринку як теоретичної основи державної монетарної політики й розвитку банківської справи.

Дисципліна «Гроші та кредит» - є дисципліною циклу професійної підготовки спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». У процесі вивчення цієї дисципліни майбутні фахівці ознайомляться з особливостями акумулювання грошей, суттю кредитних відносин та інститутів, що їх організують. У даній дисципліні розглядаються поняття грошей, грошово-кредитних систем, грошово-кредитних відносин, фінансово-кредитних інститутів, які істотно впливають на економічні та соціальні процеси в Україні. Грошово-кредитна система забезпечує ринкову систему механізмами та інструментами реалізації її здатності до саморегулювання, надає державі можливість ефективно впливати на економіку.

Ключові слова: гроші, кредит, грошовий обіг, грошові потоки, грошовий ринок, грошові системи, інфляція, грошові реформи, валютний ринок, валютні системи.

Keywords: money, credit, money circulation, cash flows, money market, monetary systems, inflation, monetary reforms, foreign exchange market, currency systems.

1. Мета, завдання навчальної дисципліни та очікування результату навчання

Метою вивчення дисципліни є формування в майбутніх фахівців системи базових, фундаментальних знань з теорії грошей та кредиту, механізму функціонування грошового ринку, формування грошової пропозиції, розвитку інфляційних процесів і впливу монетарної політики центрального банку на економіку. Формування у студентів економічного мислення, наукового розуміння історії становлення та стану сучасної системи грошово-кредитних відносин.

Основні завдання:

- з’ясувати сутність, функції та роль грошей і кредиту;
- дослідити механізм функціонування грошової системи в ринковій економіці;
- визначити закономірності функціонування валютного ринку, валютної системи, грошового ринку;
- засвоїти роль, специфіку та практику використання грошово-кредитної політики центрального банку, напрямів діяльності банків та небанківських фінансових інститутів щодо грошово-кредитного обслуговування суб’єктів господарювання та населення в Україні.

Актуальність вивчення курсу – визначається важливим місцем формування ефективної грошово-кредитної системи. В умовах ринкової

економіки грошово-кредитні системи набувають особливої уваги в суспільному житті.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувач освіти оволодіває такими компетентностями та набуває таких програмних результатів навчання.

Інтегральна компетентність. Здатність вирішувати типові спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі фінансів, банківської справи та страхування або у процесі навчання, що вимагає застосування положень і методів фінансової науки, та може характеризуватися певною невизначеністю умов; нести відповідальність за результати своєї діяльності; здійснювати контроль інших осіб у визначених ситуаціях.

Загальні компетентності:

ЗК 5. Знання і розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Спеціальні компетентності:

СК 1. Здатність використовувати теоретичний і методичний інструментарій фінансової, економічної, математичної, статистичної, правової та інших наук для розв'язання складних завдань у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

СК 2. Здатність здійснювати професійну діяльність, згідно з вимогами законодавства.

СК 7. Здатність самостійно виконувати складні завдання у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

СК 9. Здатність виконувати контрольні функції у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

СК 10. Здатність здійснювати ефективні комунікації між фахівцями і користувачами послуг у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

СК 11. Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати рівень професійної підготовки у сфері фінансів, банківської справи та страхування

Програмні результати навчання:

ПРН 3. Знати економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, що існують між фінансовими процесами та економічними явищами.

ПРН 5. Дотримуватися вимог законодавства для забезпечення правомірності професійних рішень.

ПРН 6. Застосовувати набуті теоретичні знання у практичній діяльності для розв'язання професійних завдань.

ПРН 9. Вміти розв'язувати складні задачі у спеціалізованих сферах професійної діяльності.

ПРН 12. Володіти методичним інструментарієм здійснення базових контрольних функцій у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ПРН 13. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації до фахівців і користувачів послуг у сфері фінансів, банківської справи та страхування для досягнення спільної мети.

ПРН 14. Застосовувати інновації у сфері фінансів, банківської справи та страхування

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Тема 1. Сутність і функції грошей

Тема 2. Грошовий обіг і грошові потоки

Тема 3. Грошовий ринок

Тема 4. Грошові системи

Тема 5. Інфляція та грошові реформи

Тема 6. Кредит у ринковій економіці

Тема 7. Фінансові посередники грошового ринку

Тема 8. Валютний ринок і валютні системи

Тема 9. Міжнародні валютно-кредитні установи та їх співробітництво з Україною

Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Сутність і функції грошей

Основні передумови та необхідність появи грошей. Поява грошей як об'єктивний наслідок розвитку товарного виробництва та обміну. Суть грошей як економічної категорії. Зв'язок грошей з іншими економічними категоріями. Характеристика функцій грошей як проявів їхньої суті. Міра вартості. Засіб обігу. Засіб платежу. Засіб нагромадження. Світові гроші. Генезис функцій грошей в сучасних умовах. Розвиток форм грошей, що перебувають в обігу. Натурально-речові форми повноцінних грошей. Знаки вартості. Паперові і кредитні гроші, їх спільні та відмінні риси. Сеньйораж. Різновидності сучасних кредитних грошей. Вартість грошей та способи її оцінки стосовно різних форм грошей в різні історичні періоди. Роль грошей у ринковій економіці.

Тема 2. Грошовий обіг і грошові потоки

Поняття грошового обігу як процесу руху грошей. Основні суб'єкти грошового обігу, особливості їх взаємодії в ринкових умовах господарювання. Поняття грошового потоку та критерії класифікації цих потоків в залежності від характеру руху грошових коштів. Взаємозв'язок між окремими видами грошових потоків. Економічна основа та загальна схема організації грошового обігу. Структура грошового обігу за формою платіжних засобів. Готівковий та

безготівковий сектори грошового обігу, їх взаємозв'язок та роль в сучасних умовах. Поняття грошової маси, що обслуговує грошовий обіг, її склад та фактори, що визначають її зміну. Грошові агрегати та грошова база, основні критерії їх класифікації. Поділ грошової маси на агрегати в Україні і в розвинутих країнах. Швидкість обігу грошей, фактори, що на неї впливають. Особливості та порядок розрахунку швидкості обігу грошей. Закон грошового обігу. Визначення кількості грошей, необхідних для обігу. Проблема монетизації валового внутрішнього продукту. Механізм грошової емісії. Первинна емісія центрального банку. Вторинна емісія депозитних грошей комерційних банків. Поняття грошового мультиплікатора.

Тема 3. Грошовий ринок

Суть та особливості функціонування грошового ринку. Характеристика структури та основних інститутів грошового ринку. Ринок грошей і ринок капіталів. Особливості вияву на грошовому ринку основних ринкових ознак: попиту, пропозиції та ціни. Попит на гроші. Мотиви, що визначають попит на гроші у кейнсіанській теорії. Трансакційний, застережний та спекулятивний мотиви формування попиту на гроші, їх графічне відображення. Попит на гроші у монетаристській теорії. Фактори, що визначають зміну попиту на гроші. Пропозиція грошей. Суть та механізм формування пропозиції грошей, їх графічне відображення. Фактори, що визначають зміну пропозиції грошей. Роль банківської системи у формуванні пропозиції грошей. Рівновага на грошовому ринку та зміна процентної ставки. Графічна модель грошового ринку. Цілі грошово-кредитної політики центрального банку і рівновага на грошовому ринку.

Тема 4. Грошові системи

Суть грошової системи, її призначення та місце в економічній системі країни. Характеристика основних елементів грошової системи, їх роль в організації грошового обігу. Основні типи грошових систем, їх еволюція. Системи обігу повноцінних (металевих) грошей. Біметалізм і його різновидності: системи паралельної, подвійної та “кульгаючої” валюти. Закон Коперника-Грешема і можливості його вияву в сучасних умовах. Монометалізм

і його різновидності: мідний, срібний, золотий. Характеристика основних видів золотого стандарту: золотомонетний, золотозлитковий і золотодевізний. Системи обігу паперово-кредитних грошей. Основні риси сучасної грошової системи ринкового типу. Особливості створення грошової системи України. Історичні етапи процесу запровадження національної валюти в Україні і розбудови власного емісійного механізму. Державне регулювання грошової сфери. Центральний банк як головний орган державного регулювання грошового обігу. Грошово-кредитна політика центрального банку, її цілі та інструменти. Стратегічні і тактичні цілі монетарної політики. Експансіоністська та рестрикційна грошово-кредитна політика. Характеристика основних інструментів грошово-кредитного регулювання і впливу на грошовий обіг: операції на відкритому ринку, мінімальні обов'язкові резерви, політика облікової ставки.

Тема 5. Інфляція та грошові реформи

Поняття інфляції, її основні форми прояву та закономірності розвитку інфляційних процесів. Кількісні способи оцінки темпів інфляції: розрахунок основних видів індексів цін. Види інфляції: повзуча, галопуюча, гіперінфляція. Основні причини інфляції. Інфляція попиту. Інфляція витрат. Імпортована інфляція. Монетаристські та кейнсіанські підходи до визначення причин інфляції. Вплив інфляції на економіку і соціальну сферу. Антиінфляційна політика держави. Дефляційна політика і політика доходів. Способи подолання соціальних наслідків інфляції. Особливості інфляційних процесів в Україні. Антиінфляційна політика Національного банку України в перехідний період. Основні аспекти фінансової стабілізації. Грошові реформи: поняття, цілі та види грошових реформ. Основні способи проведення грошових реформ. Повні і часткові реформи. Механізм реалізації грошової реформи в Україні.

Тема 6. Кредит у ринковій економіці

Необхідність кредиту. Загальні передумови формування кредитних відносин. Економічні фактори, що визначають розвиток кредитних відносин у різних галузях господарства. Суть кредиту як економічної категорії. Суб'єкти кредитних відносин, особливості їх взаємодії. Закономірності руху кредиту:

поверненість та збереження позиченої вартості позичальником. Зв'язок кредиту з іншими економічними категоріями. Форми та види кредиту, їх класифікація, взаємозалежність та взаємозв'язок. Товарна і грошова форми кредиту. Банківський, державний, комерційний, споживчий і міжнародний кредит як основні види кредиту. Принципи організації кредитних відносин, їх значення в сучасних умовах: строковість, поверненість, платність, цільове використання, забезпеченість. Поняття функцій кредиту як проявів його суті: перерозподільча, контрольна, економії витрат обігу. Основні напрямки вияву ролі кредиту в економіці. Позичковий процент. Суть процента за кредит та основні способи його розрахунку. Фактори, що впливають на зміну позичкового процента. Основні теоретичні концепції кредиту.

Тема 7. Фінансові посередники грошового ринку

Сутність, призначення та види фінансового посередництва. Фінансовий посередник як суб'єкт грошового ринку. Призначення фінансових посередників. Види фінансових посередників. Банки як провідні суб'єкти фінансового посередництва. Функції фінансів. Місце банків на грошовому ринку. Що таке банк? Універсальні економічності сутності банку. Функції банків. Банківська система. Принципи побудови та функції. Особливості побудови банківської системи в Україні. Небанківські фінансово-кредитні установи. Страхові компанії. Пенсійні фонди. Факторингові компанії. Інвестиційні фонди. Фінансові компанії. Кредитні кооперативи (товариства, спілки).

Тема 8. Валютний ринок і валютні системи

Поняття валюти. Види валюти: національна, іноземна, колективна. Суть та види валютних відносин. Валютний курс та конвертованість валют. Сутність та основи формування та види валютного курсу. Поняття, значення та механізм забезпечення конвертованості валюти. Валютний ринок: сутність та основи функціонування. Об'єкти та суб'єкти валютного ринку. Біржова та позабіржова торгівля валютою. Основні види валютних операцій. Роль банків на валютному ринку. Фактори, що впливають на кон'юнктуру валютного ринку. Валютне регулювання: сутність та необхідність. Механізм регулювання валютного

курсу. Платіжний баланс та золотовалютні резерви в механізмі валютного регулювання. Органи валютного регулювання. Валютні системи: поняття, структура, призначення. Види валютних систем: національні, регіональні, світові.

Тема 9. Міжнародні валютно-кредитні установи та їх співробітництво з Україною

Міжнародний валютний фонд і його діяльність в Україні. Світовий банк. Регіональні міжнародні кредитно-фінансові інституції. Європейський банк реконструкції і розвитку. Банк міжнародних розрахунків.

3. Список рекомендованої літератури

Базова:

1. Бідник Н.Б. Курсові коливання: фактори та їх вплив на економіку. *Науковий вісник НЛТУ України* : зб. наук.-техн. праць. Львів : РВВ НЛТУ України. 2011. Вип. 21.3. С. 149–157.
2. Васюренко, О.В. Банківські операції : навч. посіб. для студ. екон. спец. 6-те вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2008. 318 с.
3. Версаль Н.І., Дорошенко Т.В. Теорія кредиту: Навч.посіб.-К.:Вид.дім «Києво-Могилянська академія», 2009. 483 с.
4. Гриценко Л.Л. Банківська система України: сучасний стан і напрями розвитку. *Гроші, фінанси і кредит*. 2010. № 10. С. 111–116.
5. Губарь О., Кредитні ставки ідуть у вільне плавання. *Коммерсант*. 2010. №3. с. 15-20
6. Денисенко М.П. Гроші та кредит у банківській справі. Київ: Алерта, 2009. 478 с.
7. Задерей Н. Чий кредит простіший. *Діловий тижневик «КОНТРАКТИ»*. № 48 від 28.11.2017, www.kontrakty.com.ua
8. Карчева Г. Основні проблеми розвитку банківської системи України в посткризовий період та шляхи їх вирішення. *Вісник НБУ*.№8 2010. С. 263
9. Коваленко Д. І. Гроші та кредит. Навч. Посібник. К.: Центр учбової літератури, 2011. 320 с.
10. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент у банку: Підручник. 2е вид., доп. і перероб. К.: КНЕУ. 2017
11. Савлук М.І. Гроші та кредит: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. Дисципліни. К. : КНЕУ, 2006. 200 с.
12. Славук, М.І. Гроші та кредит: Підручник. 4-те вид., перероб. і доп. К.: Знання, КНЕУ, 2006. 740 с.
13. Шаповалова С М. Банківська та фінансова системи: спільність та відмінності. *Часопис економічних реформ*. 2011. №1. С. 66–71
14. Шевченко Р. І. Банківські операції : Навч.метод. посіб. для самост. вивч.дисципліни. Київський національний економічний унт К. : КНЕУ, 2016.

15. Шевченко Р. І. Кредитування і контроль : Навч.метод. посібник для самостійного вивчення дисципліни. Київський національний економічний унт. К. : КНЕУ, 2017.

16. Щетинін А. І. Гроші та кредит: підручник. Київ : Центр навч. літ-ри, 2006. 432 с.

Додаткова

1. Закон України «Про іпотеку» від 5 червня 2016 року N 898IV.

2. Закон України «Про страхування» від 7 березня 1996 року N 85/96ВР(Законом України від 4 жовтня 2001 року №2745 (цей Закон викладено у новій редакції), із змінами і доповненнями, внесеними Законами України станом від 15 грудня 2017 року №3201IV)

3. Закон України «Про кредитні спілки» від 20.12.2001 № 2908-III (редакція від 06.12.2012);

4. Закон України «Про господарські товариства» від 19 вересня 1991 року №1576XII (станом від 17 травня 2016 року №2409III)

5. Про окремі питання щодо діяльності банків в період фінансово-економічної кризи, затверджено постановою Правління Національного банку України від 22.06.2009 р. № 421

6. Про стимулювання кредитування економіки України, затверджено постановою Правління Національного банку України від 03.11. 2009 р. № 650

Інтернет-ресурси

1. <https://finance.ua/>

2. <http://banker.ua>

3. <http://www.liga-zakon.net>

4. <http://www.bank.gov.ua>

5. <http://aub.org.ua>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання:

Іспит (5 семестр).

5. Засоби діагностики успішності навчання:

Поточне усне опитування, тести проміжного контролю, оцінювання завдань самостійної роботи.

Підготовка та захист проектів, доповідей, презентації.

Контрольні роботи.